

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överenskommelse med lotsverkets enskilda pensionskassa om övertagande av viss del av kassans rörelse, m. m.

I en till riksdagen avlåten, den 1 mars 1940 dagtecknad proposition nr 138, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att

1) träffa överenskommelse med lotsverkets enskilda pensionskassa i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen anförts;

2) besluta om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1940 för de befattningshavare, som enligt nämnda överenskommelse skola bliva underkastade berörda reglemente, och därvid fastställa de avvikelser, som betingas av överenskommelsen; samt

3) meddela de bestämmelser, som i övrigt erfordras för genomförande från och med den 1 juli 1940 av överenskommelsen;

dels medgiva, att från och med tidpunkten för nämnda överenskommelses genomförande tills vidare å vissa äldre familjepensionsförmåner till efterlevande efter delägare i lotsverkets enskilda pensionskassa må i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utgå provisorisk pensionsförbättring enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels medgiva, att från det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. må, i den mån Kungl. Maj:t prövar skäligt, till pensionstagare hos lotsverkets enskilda pensionskassa utgå ersättning för pensions- och dyrtidstillägg, som vid statens övertagande av viss del av kassans rörelse upphört att utgå;

dels till Pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst å driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 7,500,0000 kronor;

dels ock besluta, att till efterlevande efter dövtumpräst utgående familjepension, som bestritts av anslaget till pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, skall gottgöras anslaget från kyrkofonden.

Beträffande motiveringen för Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Allmänna familjepensionsreglementet den 16 oktober 1936 (nr 542) är avsett att äga tillämpning å alla befattningshavare, för vilka civila eller militära tjänstepensionsreglementet gäller. Enligt särskild bestämmelse i reglementet skola emellertid genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av Kungl. Maj:t efter riksdagens bemyndigande bestämmas tidpunkten för reglementets ikraftträdande för olika förvaltningsområden och fastställas de avvikelser från reglementets bestämmelser, som därvid finnas påkallade beträffande befattningshavare, vilka före ikraftträdandet ägt familjepensionsrätt på grund av sin statstjänst, samt beträffande de fall, då avgång från befattningen skett före ikraftträdandet.

Den tanke, som ligger till grund för berörda bestämmelse, är, att reglementet skall vinna tillämpning successivt för de skilda förvaltningsområdena, allteftersom uppgörelse träffas om statens övertagande av den kassa, som ditintills ombesörjt de vid respektive förvaltningsområde anställda manliga ordinarie befattningshavarnas familjepensionering.

Genom propositioner till 1936, 1937 och 1939 års lagtima riksdagar har Kungl. Maj:t framlagt förslag till överenskommelser med civilstatens, telegrafverkets och statens järnvägars änke- och pupillkassor, arméns och marinens familjepensionskassor, tullstatens enskilda pensionsinrättning, universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn, vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn samt pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund. Sedan riksdagen prövat förslagen och bemyndigat Kungl. Maj:t att träffa slutgiltiga överenskommelser med kassorna och att besluta om reglementets ikraftträdande, hava dylika överenskommelser träffats, var- efter allmänna familjepensionsreglementet trätt i kraft för tullverket den 1 januari 1938, för universitetens förvaltningsområde den 1 juli 1939 samt för de övriga av ifrågakvarande förvaltningsområden den 1 juli 1937.

Numera återstår allenast att träffa överenskommelse med lotsverkets enskilda pensionskassa.

Preliminär överenskommelse har träffats mellan 1934 års familjepensionsutredning och delegerade för lotsverkets enskilda pensionskassa angående statens övertagande av viss del av kassans rörelse. Överenskommelsen, vilken är fogad vid detta utlåtande såsom *Bilaga*, har ingåtts från utredningens sida under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande samt från delegerades sida under förbehåll av kassans godkännande.

Föredragande departementschefen har förklarat, att han för sin del ansåge den preliminära överenskommelsen kunna i det väsentliga läggas till grund för en uppgörelse med pensionskassan om övertagande av viss del av dess rörelse. Övertagandet syntes böra ske från och med den 1 juli 1940. Beträffande 3 och 4 mom. av överenskommelsen och de däröver avgivna yttrandena har departementschefen anfört i huvudsak följande.

I överenskommelsen förklaras, att sådana vid övertagandet i tjänst varande delägare med pensionsrätt enligt civila tjänstepensionsreglementet, vilka icke redan före övertagandet blivit underkastade allmänna familjepen-

sionsreglementet och som icke anmäla sig föredraga, att de äldre bestämmelserna fortfarande tillämpas, skola vara underkastade allmänna familjepensionsreglementets bestämmelser med vissa avvikelser. Den väsentligaste av dessa avvikelser är av ett helt annat slag än de, som i föregående överenskommelser stadgats. I tidigare fall ha avvikelserna avsett att åt delägarna bevara sådana äldre familjepensionsvillkor, som varit fördelaktigare än allmänna familjepensionsreglementets. Avvikelserna hava i huvudsak gällt bestämmelserna om familjepensionsavdrag ävensom rätten att icke behöva underkasta sig nämnda reglementes avkortningsregler. Den nu förevarande överenskommelsen åter innebär, att delägarna, om än pensionerna i allmänhet ökas, i vissa fall icke helt komma i åtnjutande av förmånen att vara underkastade allmänna familjepensionsreglementet. Detta sammanhänger med det förhållandet, att kassans delägare åtnjuter vidsträckt valfrihet, då det gällt att bestämma den i kassan tecknade familjepensionens storlek, vilken således, i motsats till hos andra kassor, icke automatiskt avvägs efter vederbörandes löneställning. Familjepensionsutredningen har därför ansett rättvist att i det avsedde frågå allmänna familjepensionsreglementets pensionskala, att vederbörande pension enligt ett visst system, anknytande till rätten att räkna tjänstår, sättes i relation till tidigare erlagda avgifter. Emellertid har härvid tillika såsom en komplettering stadgats, att pensionens grundbelopp — på motsvarande sätt som enligt en bestämmelse i tidigare överenskommelser — icke må understiga visst belopp, 490 kronor för år.

Gentemot detta förslag har statskontoret framhållit önskvärdheten av att ifrågavarande befattningshavare måtte få räkna tjänstår enligt familjepensionsreglementets bestämmelser för sin föregående tjänstetid som statliga befattningshavare. Ämbetsverket har därvid åberopat, att någon särskild inskränkning i tjänstårsberäkningen motsvarande den nu föreslagna ej tillämpats vid familjepensionsreglering för andra personalgrupper. Vidare har statskontoret ifrågasatt huruvida icke rättvisa mellan de olika delägarna i lotsverkets enskilda pensionskassa i stället borde åstadkommas genom kompensation åt dem som betalat de högre avgifterna. Lotsstyrelsen har uttalat sig för en höjning av de lägsta pensionsbeloppen.

Det kapitalbelopp, som kassan enligt överenskommelsen skall avstå till staten, lär under alla förhållanden med hänsyn till kassans kvarvarande förbindelser icke kunna ökas. Merkostnaden vid höjning av pensionerna utöver vad i överenskommelsen sägs skulle därför drabba statsverket. Enligt vad jag inhämtat kan kapitalvärdet av merkostnaden vid borttagande av den föreslagna begränsningen i tjänstårsberäkningen beräknas till i runda tal 100,000 kronor enligt civila och 140,000 kronor enligt marina beräkningsgrunder.

För min del anser jag den i överenskommelsen intagna regeln om tjänstårsberäkningen skälig, särskilt i betraktande därav, att de delägare varom här är fråga valt att teckna mindre pensioner än reglementet givit möjlighet till. I fråga om minimum för familjepensionens grundbelopp bör emellertid en jämkning i överenskommelsen vidtagas med hänsyn till de minimeringsregler, som tillämpats vid den år 1939 genomförda provisoriska pensionsförbättringen och som i det följande förordas beträffande förbättring av de i 7 mom. av överenskommelsen avsedda pensionerna. På sätt i det följande närmare beröres äro 1939 års regler, bortsett från pensioner efter befattningshavare i vissa av de lägsta och högsta graderna, fastställda efter sådana beräkningsgrunder, att ny familjepension, beräknad såsom hel änkepension, i stort sett motsvarar minst 70 procent av ett såsom jämförligt ansett familjepensionsunderlag enligt allmänna familjepensionsreglementet. I viss anslutning härtill bör minimeringsbestämmelsen i slutet

av 4 mom. i överenskommelsen innehålla, att familjepensionens grundbelopp såvitt angår delägare, vilken vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt tjänstepension, för år räknat ej må understiga ett belopp motsvarande 70 procent av det för delägaren gällande familjepensionsunderlaget, samt att, om nämnda belopp icke är i helt krontal jämnt delbart med tolv, beloppet skall jämkas till närmast högre sålunda delbara tal. Då det lägsta familjepensionsunderlag, varom i detta sammanhang är fråga, svarar mot lönegraden A 5, blir lägsta grundbeloppet 612 kronor för år.

Såsom formeln för beräkning enligt 8 mom. i överenskommelsen av det staten tillkommande kapitalet är konstruerad, skulle den nu förordade jämkningen kunna medföra, att ett något ökat belopp tillföres kassan vid formelns tillämpning. I överenskommelsen bör därför stadgas, att beräkningen, såvitt nu är i fråga, skall ske med utgångspunkt från de pensionsbelopp, som skolat utgivas enligt den preliminära överenskommelsen.

Beträffande delägare och pensionstagare, för vilka allmänna familjepensionsreglementet icke blir tillämpligt, skola enligt 6 mom. av överenskommelsen med avseende å rättigheter och skyldigheter, som staten övertager, äldre bestämmelser alltjämt tillämpas av staten, som emellertid därvid dels i princip efterskänker de familjepensionsavgifter, som skulle utgå efter avsked med tjänstepension, dels ock åstadkommer en förhöjning av de lägsta pensionerna.

För egen del har departementschefen förklarat sig icke hava något att erinra mot överenskommelsens innehåll i denna del. De ifrågasvarande pensionerna borde, enligt departementschefens mening, liksom enligt 1939 års bestämmelser skett beträffande vissa äldre familjepensioner, omräknas till nya familjepensioner, varjämte en viss förbättring av de lägre pensionerna borde genomföras. Dessa omregleringar borde ske vid sidan av överenskommelsen.

Överenskommelsen har i övrigt givit departementschefen anledning till i huvudsak följande uttalanden.

Till följd av de i 1 mom. namngivna tre änkornas frånfälle bör bestämmelsen om pensionsrätt för dem utgå ur överenskommelsen. Denna ändring bör dock ej påverka den i 8 mom. avsedda beräkningen, vilken även i förevarande hänseende bör ske med utgångspunkt från vad som skolat följa av den preliminära överenskommelsen.

Det av kassans fullmäktige framställda förslaget om statsverkets övertagande av aktuella pensioner till änkor, som efter vederbörande delägars frånfälle ingått nytt äktenskap före övertagandet, vill jag för min del biträda.

För avveckling av den försäkringsrörelse, som icke övertages av staten, ämnar kassan fortsätta verksamheten såsom registrerad understödsförening. Såvitt angår den sålunda fortsatta verksamheten bör det för kassan nu gällande, av Kungl. Maj:t fastställda reglementet försättas ur kraft. Jag förut-sätter, att av kassan fattat beslut härom skall underställas Kungl. Maj:t, innan överenskommelsen undertecknas, samt att hinder för kassans registrering som understödsförening då skall finnas icke vara för handen.

Beträffande kostnaderna för förslagets genomförande lämnar departementschefen följande upplysningar:

De av staten övertagna tillgångarna, inberäknat värdet av blivande familjepensionsavdrag, förslå icke att bringa upp pensionsförmånerna till vad i överenskommelsen stadgats, detta oaktat att kassans vid övertagandet i tjänst

varande delägare enligt överenskommelsen tillförbundits att vidkännas de i förhållande till kassans avgifter i allmänhet högre avdragen enligt allmänna familjepensionsreglementet samt att pensionerna till dessa delägares efterlevande på grund av särskild avkortning i allmänhet ej komma att nå upp till allmänna familjepensionsreglementets nivå. I likhet med vad som varit fallet i fråga om en del av de tidigare övertagna kassorna erfordras ett särskilt tillskott, som staten enligt överenskommelsen skall vidkännas. Berörda tillskott, som givetvis är av övergångsnatur, har enligt approximativ beräkning ett kapitalvärde av 540,750 kronor. Vid denna beräkning hava tillämpats s. k. marina självkostnadsgrunder, vilket innebär, att man vid uppskattningen av tillskottets värde beräknat pensionsförpliktelserna på basis av den erfarenhet i dödlighetsavseende m. m., som — på grund av de likartade tjänstgöringsförhållandena inom marinen och lotsverket — ansetts bäst överensstämma med lotskassans egen erfarenhet. Enligt de för de övriga civila kassorna tillämpade självkostnadsgrunderna åter skulle kapitalvärdet i fråga i stället utgöra omkring 350,000 kronor, vilket — efter avdrag med 10,000 kronor för gottgörelse åt det kvarvarande beståndet av omkostnader för överlåtelsen — motsvarar ett statsbidrag per delägare av 975 kronor eller ungefärligen samma belopp, som i fråga om de militära kassornas delägare tidigare beräknats.

Emot den sålunda angivna merkostnaden för staten har i utredningen uppställts den besparing, som staten vid oförändrad levnadskostnadsindex beräknats göra därigenom, att de rörliga pensionsdelarna för delägare i tjänst i genomsnitt äro lägre än nuvarande pensions- och dyrtidstillägg. Ifrågasvarande besparing har upptagits till ett kapitalvärde av 86,000 kronor enligt marina och 68,000 kronor enligt civila grunder.

Vissa i yttrandena framställda ändringsförslag innebära en ökning av de sålunda beräknade kostnaderna. Ytterligare kostnader uppkomma därest, i anslutning till den år 1939 genomförda provisoriska förbättringen av äldre familjepensioner, en höjning utöver vad överenskommelsen förutsätter genomföres beträffande pensioner till efterlevande efter delägare, som ej bli underkastade allmänna familjepensionsreglementet.

Vad angår den av departementschefen sist berörda frågan om åtgärder för förbättring av vissa äldre familjepensioner vid lotsverket anför departementschefen — efter en redogörelse för innebörden i den av 1939 års lagtima riksdag beslutade regleringen av vissa äldre familjepensioner — i huvudsak följande.

De pensioner, som enligt 7 mom. första stycket i överenskommelsen skola från statsverket utgå till vid övertagandet befintliga pensionstagare i lotsverkets enskilda pensionskassa samt till pensionsberättigade efter sådana delägare, å vilka jämlikt 3 mom. i överenskommelsen allmänna familjepensionsreglementet icke blir tillämpligt, böra omregleras till nya familjepensioner. Härvid böra i första hand pensionerna jämte tilläggsförmåner, sådana de enligt överenskommelsen äro vederbörande tillförsäkrade, omräknas enligt de i 1939 års kungörelse fastställda grunderna.

Vad åter angår frågan om förbättring av de sålunda omräknade pensionerna, göra sig de i det föregående berörda, för lotskassan säregna omständigheterna gällande. Den år 1939 genomförda förbättringen innebar, att hel änkepension skulle uppgå till visst lägsta belopp, i princip bestämt i förhållande till det familjepensionsunderlag, som ansågs svara mot den pensionsgrundande befattningens ställning i löne- och pensionshänseende. De pensioner, varom nu är fråga, hava emellertid oberoende av befattning-

ens högre eller lägre ställning tecknats till inom vissa gränser valfria belopp. Med inberäkning av tilläggsförmåner äro de bestämda med utgångspunkt från en ursprungligen tillförsäkrad pension växlande mellan 50 kronor — eller i vissa fall ett därunder nedsatt belopp — och 800 kronor. Genom överenskommelsen ävägbringas dock en viss utjämning, i det att däri bestämda minimipensioner komma att motsvara en ursprungligen tillförsäkrad pension av omkring 150 kronor.

Under förhandenvarande omständigheter kan en viss tvekan råda om förbättring av nu ifrågavarande pensioner bör genomföras efter de grunder, som äro stadgade i 1939 års kungörelse, och om därvid även de lägsta pensionerna böra behandlas som hela pensioner och således uppräknas till fulla 70 procent av jämförligt familjepensionsunderlag. En följd därav skulle bliva, att änkan efter en befattningshavare som betalt lägre avgifter i vissa fall kunde få större pension än änkan efter en befattningshavare som betalt högre avgifter. Principiellt sett torde icke saknas fog för att, med frågående av 1939 års regler, göra uppräknings av pensionerna oberoende av vederbörande befattningshavares ställning. Ur de allmänna synpunkter, som ligga till grund för pensionsförbättringen, borde även i sådant fall tillses, att de lägsta pensionerna bleve i skälig mån uppräknade. Från dessa utgångspunkter skulle det ligga nära till hands att genomföra pensionsförbättringen på det sätt, att för de nya änkepensionerna fastställdes ett gemensamt minimum, vilket lämpligen borde uppgå till förut nämnda belopp av 612 kronor.

För egen del har jag emellertid funnit det vara rimligt, att omreglering av det ifrågavarande jämförelsevis ringa pensionsbeståndet sker på ett sätt som ej alltför mycket skiljer sig från det eljest tillämpade. Differentieringen av pensionerna blir ändock ej så starkt framträdande, då dessa utgå praktiskt taget endast efter befattningshavare med en ställning i pensionshänseende som svarar högst mot nuvarande lönegraden A 13. Framhållas kan jämväl, att syftet med 1939 års omreglering får anses hava varit att, utan direkt avseende å storleken av de i olika fall erlagda pensionsavgifterna, åstadkomma familjepensioner som mera allmänt sett kunde betraktas som skäliga.

Jag förordar därför, att beloppet av ny familjepension jämväl i förevarande fall bestämmes enligt de principer, som ligga till grund för 1939 års bestämmelser, med iakttagande att även de pensioner, som tecknats till de lägsta medgivna beloppen, uppräknas som hela pensioner.

Undantag från de nu förordade reglerna bör göras för de fall, då pension blivit enligt § 7 mom. 3 eller § 9 mom. 1 eller 3 i kassans reglemente nedsatt från tidpunkt efter den 30 juni 1938 räknat. För dylika fall är enligt överenskommelsen det eljest fastställda minimum för kassapension icke tillämpligt och bör ej heller förbättring av ny familjepension medgivas.

Vad åter angår de fall, då nedsättning skett från tidigare tidpunkt, skall enligt överenskommelsen den bestämda minimipensionen utgå, och detta även om nedsättningen av den tillförsäkrade kassapensionen skett till belopp understigande 50 kronor. Antalet här ifrågavarande pensioner som nedsatts under 50 kronor är emellertid enligt vad jag inhämtat endast ett tiotal. Jag anser mig kunna tillstyrka, att även i dessa fall den nya familjepensionen beräknas enligt de allmänna grunderna och den nedsatta pensionen därvid betraktas som hel pension.

I viss anslutning till de principer, som ligga till grund för överenskommelsen, bör vid bestämmande av grunderna för ny familjepension hänsyn icke tagas till de från kassan utgående livräntorna eller till de s. k. änklings-

pensionerna. Vidare bör undantag icke göras för av staten övertagen pension till änka som efter omgifte ånyo blivit änka eller till fränskild hustru.

I några fall lär det ha förekommit, att en och samme delägare tecknat mer än en familjepension enligt § 4 i kassans reglemente. Det ligger i sakens natur, att de sålunda tecknade pensionerna vid omregleringen böra sammanläggas och behandlas som en enhet.

Med ledning av de uppgifter, som lämnades i den till grund för pensionsförbättringen år 1939 liggande utredningen, torde de årliga merkostnaderna för den nu förordade pensionsförbättringen vid sidan av överenskommelsen kunna uppskattas till i runt tal 40,000 kronor.

Såsom av det förut anförda framgår är pensionsförbättringen icke avsedd att beröra det försäkringsbestånd, som fortfarande skall omhändervhas av lotsverkets enskilda pensionskassa. Att gällande bestämmelser om statliga pensionstillägg och dyrtidstillägg å familjepensioner efter den inträdande ändringen i kassans ställning icke bliva tillämpliga å någon form av understöd från kassan synes uppenbart. Enligt vad av tillgängliga uppgifter framgår utbetalas emellertid i något enstaka fall från kassan efterlevelsepension som enligt praxis blivit förenad med pensions- och dyrtidstillägg men som icke är av beskaffenhet att skola övertagas av staten. För dylikt fall synes möjlighet böra beredas Kungl. Maj:t att, i den mån så prövas skäligt, tillerkänna vederbörande pensionär ersättning för de ifrågavarande tilläggen. Riksdagens medgivande synes böra utverkas att förslagsanslaget under tolfte huvudtiteln till diverse pensioner och understöd m. m. må anlitas för berörda ändamål.

Departementschefen har slutligen i fråga om beräkningen av anslaget till pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst anført följande.

Å riksstatsförslaget för nästa budgetår är anslaget under tolfte huvudtiteln till pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst uppfört med ett beräknat belopp av 7,500,000 kronor. Anslagsbeloppet för innevarande budgetår utgör 7,100,000 kronor. Enligt gjorda beräkningar kan belastningen antagas komma att något överstiga sistnämnda belopp. För nästa budgetår påverkas anslagets storlek av de i det föregående framlagda förslagen om övertagande av lotsverkets enskilda pensionskassa och förbättring av vissa från kassan övertagna pensioner. Årskostnaderna för de pensionsförmåner, som efter övertagandet skola utgå av statsmedel till efterlevande efter delägare i kassan och böra bestridas från detta anslag, kunna uppskattas till i runt tal 150,000 kronor. Med hänsyn jämväl till beräknad automatisk utgiftsstegring å anslaget bör detta upptagas till det i statsverkspropositionen beräknade beloppet, 7,500,000 kronor.

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare har jag berört frågan om beredande av gottgörelse från kyrkofonden åt nämnda anslag och åt förevarande familjepensionsanslag för pensioner åt dövtumpräst och sådan befattningshavares efterlevande. Under åberopande av vad därvid anförts förordar jag, att sådan gottgörelse beredes ifrågavarande anslag.

Det i propositionen framlagda förslaget till övertagande från statens sida av viss del av lotsverkets enskilda pensionskassas rörelse åsyftar, bland annat, att göra allmänna familjepensionsreglementet tillämpligt på sådana inom lotsverket anställda befattningshavare, som ännu icke fått sin familjepen-

Utskottet.

sionsfråga ordnad i enlighet med detta reglemente. Den föreliggande preliminära överenskommelsen rörande ifrågavarande övertagande bygger i stort sett på de principer, som tidigare legat till grund för avtalen med övriga familjepensionskassor. Med hänsyn till de i flera avseenden sär-
egna bestämmelser, som reglera lotsverkets pensionskassas verksamhet, hava emellertid vissa avvikelser från nämnda regler befunnits påkallade. Departementschefen har uttalat den uppfattningen, att den preliminära överenskommelsen bör kunna i det väsentliga läggas till grund för en uppgörelse med pensionskassan. På några punkter har emellertid departementschefen funnit sig böra ifrågasätta ändring i överenskommelsen.

Utskottet har för sin del icke något att erinra mot att den föreliggande överenskommelsen godkännes med de av departementschefen föreslagna ändringarna. Utskottet tillstyrker därför, att riksdagen lämnar Kungl. Maj:ts bemyndigande att träffa slutlig överenskommelse med pensionskassan i överensstämmelse med vad i propositionen förordats.

Utskottet får vidare tillstyrka bifall till det förslag beträffande särskilda åtgärder för förbättring av vissa äldre familjepensioner vid lotsverket, som framlagts i propositionen. På grund härav och då utskottet icke heller funnit anledning till erinran mot beräkningen av anslaget till pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 23 april 1940.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Berling*, *Sandén*, *Friggerdker*, *Nilsson* i Mölndal, *Oman*, *Leander*, *Andersson* i Jäger* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Holmgren*, *Paulsen*, *K. A. Westman**, *Gustavson* i Västerås*, *Osberg*, *Svedman**, *Andersson* i Munkaljungby* och *Sundberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Överenskommelse mellan staten och Lotsverkets enskilda pensionskassa.

Mellan 1934 års familjepensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt undertecknade delegerade för Lotsverkets enskilda pensionskassa, under förbehåll av kassans godkännande, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av viss del av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat uttryckligen angives, den, som omedelbart före övertagandet var delägare i kassan.

1. Staten övertager beträffande sådan i § 4 i det för kassan vid övertagandet gällande reglementet angiven pension, som beretts för efterlevande änka, barn eller änka jämte barn, på sätt här nedan sägs, kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt nämnda reglemente eller på annan grund, under förutsättning, att pensionen i fråga tecknats av delägare, som före 1914 års utgång tillträtt ordinarie befattning vid lotsverket men före övertagandet varken blivit underkastad allmänna familjepensionsreglementet av den 16 oktober 1936 (nr 542) eller tillhört marinens familjepensionskassa (flottans pensionskassa) eller annat än genom sitt frånfälle utan rätt till omedelbart utgående tjänstepension upphört att vara anställd vid lotsverket, att pensionen icke redan vid övertagandet åtnjutes eller, om ansökan hade gjorts, skulle hava åtnjutits av tjänstepensionerad delägare i hans egenskap av änkling, att pensionen icke beretts för efterlevande änka, som efter delägars frånfälle ingått nytt äktenskap före övertagandet, samt att pensionen icke — till följd av delägars redan före övertagandet erhållna äktenskapskillnad — jämlikt kassans reglemente kan komma hans frånskilda hustru till del.

Härjämte övertager staten följande tre enligt delägarbevisen nr 146, 251 och 547 för Kristina Romare, född Troedsson, Elisabeth Öhman, född Bergström, och Johanna Fredrika Ahlberg, född Pettersson, tecknade pensioner av det slag, som i § 3 kassans reglemente angives (livräntor); och skall beträffande desamma anses, som om de utgjorde sådana i § 4 reglementet angivna pensioner, som beretts för efterlevande änka.

I samband med övertagandet överlåter kassan till staten ett kontant belopp, som beräknas enligt 8 mom. här nedan. På överenskommelse mellan statskontoret och kassan må emellertid bero, huruvida någon del av detta belopp i stället skall utgå i form av värdehandlingar.

2. Staten förbinder sig att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av överlåtelsen till staten må kunna riktas mot kassans fullmäktige eller styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för fullmäktig, styrelseledamot eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans ifrågavarande förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet gällande bestämmelserna med avseende å ifrågavarande pensioner gäller för kassan skall hava avseende å staten, och

skall myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans styrelse eller fullmäktige.

3. Allmänna familjepensionsreglementet skall — med de avvikelser från reglementet, som angivas i 4—5 mom. här nedan — från övertagandet bliva tillämpligt å envar därvid i lotsverkets tjänst kvarstående delägare, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt,

under förutsättning, att delägaren icke redan före övertagandet blivit underkastad allmänna familjepensionsreglementet, samt att delägaren icke före den tidpunkt Kungl. Maj:t kan komma att bestämma hos Kungl. Maj:t anmält sin önskan att ej bliva underkastad reglementet.

Härvid skall emellertid beträffande delägare, som sålunda blir underkastad allmänna familjepensionsreglementet, iakttagas, att å tiden från och med den 1 juli 1938 till övertagandet belöpande, av delägaren erlagd avgift för sådan pension, beträffande vilken staten jämlikt 1 mom. här ovan övertager kassans rättigheter och förpliktelser, skall av kassan till delägaren återbetalas till den del de sammanlagda avgifterna i fråga jämlikt det för kassan vid övertagandet gällande reglementet uppgår till högre belopp än delägarens för samma tid enligt allmänna familjepensionsreglementet beräknade sammanlagda familjepensionsavdrag.

4. För i 3 mom. avsedd delägare uträknas för tiden mellan delägarens tillträde av första ordinarie befattning vid lotsverket och den 1 juli 1938 en *avgiftskvot*, utgörande kvoten mellan å *ena sidan* summan av delägarens på nedan angivet sätt enligt kassans vid övertagandet gällande reglemente beräknade avgifter under ifrågavarande tid för sådan pension, beträffande vilken staten jämlikt 1 mom. övertager kassans rättigheter och förpliktelser, och å *andra sidan* summan av enligt allmänna familjepensionsreglementet beräknade familjepensionsavdrag för samma tid; endast pension, som ursprungligen tecknats enligt premietabellerna II, III, III a och III b eller V, skall medtagas vid beräkningen, och vid pension enligt tabell V endast den del, som svarar mot pension enligt tabell III b. Under tid då befattning ej varit nyreglerad skall den vid beräkningen av familjepensionsavdrag anses tillhöra den lönegrad, som gäller för närmast motsvarande nyreglerade befattning. Oberoende av delägarens faktiska ålder vid början av avgiftsbetalningen, skall för varje av honom tecknad pension räknas med avgiften för begynnelseåldern 30 år och, oberoende av hustruns faktiska ålder, med avgiften för fem år yngre hustru. Avgifterna enligt kassans nuvarande reglemente, premietabellerna II, III och III a, skola vidare, oavsett huruvida 1935 års premietabeller eller äldre tabeller kommit till användning, upptagas med 110, 100, respektive 91 procent av avgiften enligt förstnämnda tabeller, och vid pension med annan avgiftsbetalningstid än enligt nyssnämnda tabeller skall antagas, att avgifterna utgjort inalles 805 kronor per 100 kronors pension, jämnt fördelade över den stipulerade inbetalningstiden. Om på grund av hustruns frånfälle avgiften reducerats till att gälla motsvarande barnpension, skall vid beräkningen det oaktat anses, som om avgiften utgått i fortsättningen med oförändrat belopp. Avgiftskvoten upptages med två decimaler och avrundas i förekommande fall uppåt.

Om avgiftskvoten är minst $\frac{1}{2}$, tillgodoräknas delägaren såsom tjänstår för familjepension enligt allmänna familjepensionsreglementet all ordinarie tjänstetid ävensom tjänstetid i övrigt, som må tillgodoräknas för tjänstepension. Är avgiftskvoten däremot mindre än $\frac{1}{2}$, tillgodoräknas delägaren såsom tjänstår för familjepension enligt allmänna familjepensionsreglementet *dels* så stor del av den tjänstetid före den 1 juli 1938, som motsvarar dubbla avgiftskvoten, skolande härvid medtagas all ordinarie tjänstetid ävensom tjänstetid i övrigt, som må tillgodoräknas för tjänstepension,

dels ock tjänstetid efter den 30 juni 1938 enligt bestämmelserna i 4 § 4 mom. allmänna familjepensionsreglementet. Familjepensionens grundbelopp må dock för år räknat ej understiga 490 kronor.

5. Utan hinder av vad i 2 § allmänna familjepensionsreglementet stadgas skall änka efter i 3 mom. här ovan avsedd delägare äga pensionsrätt, även om äktenskapet ingåtts efter det delägaren uppnått en levnadsålder av 60 men ej 65 år, och skall för arvsberättigat barn till delägare, som i nyssnämnda moment avses, rätten till familjepension upphöra först vid 21 års ålder.

6. Beträffande delägare, å vilken jämlikt 3 mom. här ovan allmänna familjepensionsreglementet icke blir tillämpligt, skola med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten jämlikt 1 mom. övertager, de före övertagandet gällande bestämmelserna i tillämpliga delar alltjämt gälla; dock att härvid skall iakttagas, att delägare, som icke gjort anmälan, varom i 3 mom. förmåles, i intet fall skall vidkännas bidrag till sina efterlevandes pensionering efter det han avgått ur tjänst med tjänstepension, detta med avseende å pension, som tecknats före den 1 juli 1938.

Vinner sådan i föregående stycke avsedd delägare, som gjort anmälan, varom i 3 mom. förmåles, vid eller efter övertagandet befordran till befattning, varå civila eller militära tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den tidigare innehavda befattningen, skall allmänna familjepensionsreglementet därmed å honom tillämpas, med iakttagande dock att vad i 4—5 mom. här ovan sägs skall äga motsvarande tillämpning. Från regeln, att allmänna familjepensionsreglementet skall bliva tillämpligt i fall, som i detta stycke sägs, må Kungl. Maj:t på därom av delägaren inom en månad från befordringen framställd begäran medgiva undantag.

7. Till vid övertagandet befintliga pensionstagare i kassan samt till pensionsberättigade efter sådan delägare, som avses i 6 mom. första stycket, skall med avseende å pension till änka (eller frånskild hustru) och barn, beträffande vilken staten jämlikt 1 mom. övertager kassans rättigheter och förpliktelser, utgå *dels* kassapension (tillförsäkrad pension jämte andel ur förstärkningsfonden) till belopp, som skolat av kassan gäldas, därest de för år 1938 gällande bestämmelserna alltjämt varit i kraft, dock med iakttagande av att förhöjningen för barn ävensom barnpension ensam skall beräknas enligt reglerna i 5 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet samt att kassapensionen — annat än om nedsättning av pensionen enligt § 7 mom. 3 eller § 9 mom. 1 eller 3 kassans reglemente skett, räknat från tidpunkt efter den 30 juni 1938 — icke må understiga tvåhundraåttiofyra kronor för änka ensam och i andra fall ett däremot svarande belopp, beräknat enligt nyssnämnda regler i 5 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet, *dels* pensionstillägg å berörda kassapension, i den mån sådant vid övertagandet utgår enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 361) med däri sedermera gjorda ändringar, *dels* ock dyrtidstillägg å kassapensionen och pensionstillägget enligt de grunder, som vid varje tidpunkt gälla i fråga om dyrtidstillägg åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst. Skulle den sammanlagda kassapensionen överstiga för änka ensam tvåhundraåttiofyra kronor och i andra fall ett däremot enligt ovan svarande belopp, må dock varken andel ur förstärkningsfonden eller pensions- eller dyrtidstillägg utgå med avseende å sålunda överstigande belopp, i den mån det motsvaras av pension, som tecknats efter den 30 juni 1938.

Till sådan delägare, som, därest de omedelbart före övertagandet gällande bestämmelserna alltjämt varit i kraft, skolat erhålla pension såsom änkling, skall, så länge allmänna familjepensionsreglementet icke är tillämpligt å

honom, med avseende å pension, som tecknats före den 1 juli 1938 och beträffande vilken staten jämlikt 1 mom. här ovan övertager kassans rättigheter och förpliktelser, årligen utgå ett belopp, motsvarande nittio procent av det änkepensionsbelopp, som han berett åt sin avlidna hustru.

8. Det belopp K kronor, som skall överlämnas från kassan till staten vid övertagandet, beräknas enligt formeln

$$K = 1,130,875 \times 1.04^t + a \times 1.04^{\frac{t}{2}} + b \times 1.04^{\frac{t}{2}} - u \times 1.04^{\frac{t}{2}}.$$

Här betyder t den tid uttryckt i år, vilken förflyter mellan den 30 juni 1938 och tidpunkten för övertagandet;

a betyder summan av de familjepensionsavdrag enligt allmänna familjepensionsreglementet, som enligt överenskommelsen skulle hava influtit under de första t åren efter övertagandet, om detsamma, under i övrigt oförändrade villkor, hade skett den 1 juli 1938 och härvid anmälan, varom i 3 mom. förmäles, ej hade förekommit;

b betyder summan av de avgifter enligt kassans nuvarande reglemente, vilka under tiden mellan den 30 juni 1938 och tidpunkten för övertagandet erlagts för under ifrågavarande tid nytecknade försäkringar, avseende delägare, som icke bliva underkastade allmänna familjepensionsreglementet;

u betyder summan av de pensioner, som enligt överenskommelsen skulle hava utgivits under de första t åren efter övertagandet, om detsamma, under i övrigt oförändrade villkor, hade skett den 1 juli 1938 och härvid anmälan, varom i 3 mom. förmäles, ej hade förekommit; pensionsbeloppen skola upp- tagas med inräknande av alla tillägg enligt överenskommelsen men med avdrag för de pensions- och dyrtidstillägg av statsmedel, som faktiskt utgått under ifrågavarande tid.

9. Övertagandet förutsättes skola ske med ingången av år 1940.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 22 mars 1939.

1934 års familjepensionsutredning:

A. Hamilton.

O. A. Åkesson.

S. Hammarskiöld.

Tim Jansson.

Delegerade för Lotsverkets enskilda pensionskassa:

K. P. Kullander.

Hilmer Carlsson.

H. Bent.

Erik Hyggrell.